

Az MSZMP Központi Bizottsága Titkárságának határozata a középiskolai, a főiskolai és az egyetemi felvételi rendszer megjavításáról (1959. február 27.)

In: Ságvári Ágnes – Vass Henrik (szerk.): A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai. 1956–1962. Budapest, 1973, Kossuth. 315–319.

A szocializmus oktatáspolitikájának ideologikus célkitűzése kezdetektől a kommunista párthoz hű értelmiség kinevelése volt. Ezt szolgálták például az egyetemeken felállított marxizmus–leninizmus tanszékek, s nem utolsósorban a diplomát szerző fiatalok társadalmi összetételének mesterséges szabályozása az 1952-ben bevezetett erősen diszkriminatív felvételi rendszerrel. Mint dokumentumunk is jelzi, az MSZMP KB. 1959-ben még fenntartotta a Rákosi-rendszerből örökölt szelekciós mechanizmusokat. A KB. titkársága 1960 februárjában ismét foglalkozott a felsőoktatásba kerülő fiatalok szelekciójának kérdésével. Kísérleti jelleggel ekkor vezették be a „helyhiány miatt” fel nem vehető kategóriáját, ami azt jelentette, hogy a sikeres felvételi vizsgát tevők csak 1 év termelőmunka után kezdhették meg tanulmányaikat, amennyiben a munkaadó, a KISZ, vagy egyéb politikai szerv igazolta „kifogástalan” magatartásukat. A származás szerinti differenciálást, a munkás- és parasztszármazású fiatalok felvételi előjogait 1962-ben törölték el. Ezután csak az azonos pontszámot elérték kategóriáján belül élveztek prioritást. Továbbra is megmaradt azonban a magas állami és pártkitüntetésben részesült szülők és a nomenklatura gyermekeinek szinte automatikus felvétele a felsőoktatásba, amennyiben egy minimális pontszámot sikerült elérniük. 1984-re a munkás- és parasztszármazású fiatalok aránya már csak 34% volt, szemben az 1957-es 55%-kal.

A Titkárság az alábbi határozatokat hozza:

Mindent el kell követni annak érdekében, hogy a középiskolákban növekedjen, az egyetemeken és a főiskolákon legalább megmaradjon a munkások és a dolgozó parasztszám gyermekeinek jelenlegi aránya. Kívánatos, hogy a középiskolák 1. évfolyamára ez évben felveendők között 55–58%, az egyetemekre, főiskolákra felveendők között 52–55% legyen a munkás, valamint a dolgozóparaszt származású fiatalok aránya. Ennek érdekében:

Az üzemek, termelőszövetkezetek, állami gazdaságok és gépállomások által adományozható társadalmi ösztöndíj széles körű elterjesztésével a munkás, valamint dolgozóparaszt fiatalok továbbtanulását – az anyagiak tekintetében – lényegesen meg kell könnyíteni. [...]

Széles körű mozgósítást kell végezni a továbbtanulás érdekében az ipari technikumokban ez évben érettségiző, valamint régebben érettségizett és azóta a termelésben résztvevő munkás. és dolgozóparaszt fiatalok között. [...]

A származási kategóriák ez ideig alkalmazott rendszerét meg kell változtatni. Ez évtől kezdve általában a szülők (eltartók) felszabadulás utáni helyzetét – a tanulók életére, felfogására döntő hatású időszakot – kell alapul venni a származási hovatarozás megállapításánál; ez azonban az osztályidegenekre (a volt tőkésekre és földbirtokosokra, háborús bűnösökre és egyéb ellenséges elemekre ne vonatkozhassek. A kiemelt munkáskáderek gyermekei természetesen továbbra is munkásszármazásúnak minősülnek, függetlenül jelenlegi beosztásuktól.

Meg kell vizsgálni van-e lehetőség olyan osztályidegen szülők gyermekeinek főiskolai, egyetemi felvételére, akik az elmúlt 14 alatt a harc kiélezett szakaszaiban sem léptek fel a népi hatalom ellen. Ebben az esetben is korlátozott számban, szigorú egyéni elbírálás alapján, miniszteri engedéllyel lehet felvenni.

A Politikai Bizottság tavalyi határozatának szellemében, amely az eddiginél fokozottabb politikai követelményeket írt elő a felvételiknél, a munkásszármazásúkkal azonos előnyt kell biztosítani a középiskola, továbbá az egyetemi, főiskolai felvételnél azoknak a munkásmozgalomban a felszabadulás előtt huzamosabb időn át részt vett, valamint a szocializmus építésében és védelmében érdemeket szerzett szülők gyermekeinek is, akik nem sorolhatók a munkás- vagy dolgozóparaszt származású kategóriába. [...]

A Központi Bizottság Tudományos és Kulturális Osztálya és a Művelődésügyi Minisztérium készítsen részletes továbbtanulási agitációs tervet; A KISZ,⁵⁶ a SZOT,⁵⁷ valamint a Nőtanács ennek alapján dolgozza ki a saját agitációs programját. A sajtó és a Rádió – e részletes agitációs terv alapján végezzen mozgósítást a középiskolai, valamint az egyetemi felvételik sikere érdekében.

ACZÉL GYÖRGY

Az ideológiai és kulturális élet néhány időszerű kérdése. Vitaindító előadás az 1973. január 24–25-én rendezett országos agitációs propaganda és művelődési tanácskozáson

In: Aczél György: Szocialista kultúra – közösségi ember.
Budapest, 1974, Kossuth. 201–217.

Aczél György (1917–1991) a kádári kultúrpolitika egyik központi alakja, aki a párt értelmiségpolitikájának irányelveit ültette át a hatvanas-hetvenes években a gyakorlatba. Erre utalnak ironikus nevei: „kultúrboltos”, „a gazda”, „a kulturális miniszter első felettese”. Az 1945 utáni kommunista politika állandó szereplője. Az 1947-es országgyűlési

56 Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség. Az állampárt ifjúsági szervezete 1957 és 1980 között.

57 Szakszervezetek Országos Tanácsa. 1948-ban alakult, s ezzel lényegében elsorvasztotta az ágazati és egyéb szakszervezeteket. Fő funkciója az volt, hogy végrehajtsa az öt éves terveket.